

Heraldik i Danmark

SVEN TITO ACHEN OG OLE ROSTOCK: BIBLIOGRAFI OVER HERALDISK LITTERATUR I DANMARK OG OM DANMARK 1589–1969. *Dansk historisk Fællesforening, 1971. Ill. Særpris indb. 39 kr.*

Da den desværre tidligt afdøde Henry Bruuns storværk, ajourføringen af Dansk Historisk Bibliografi, nærmer sig sin afslutning, er det vist en kendsgerning, at dette alt omfattende værk næppe vil blive fortsat. Fremtidigt må vi være tilfredse med løbende information og iøvrigt sætte vor lid til selective og ræsonerende arbejder, medens den emnet i sin helhed omfattende bibliografi vel alene vil overleve indenfor specialdisciplinerne (landbrugs-, kirke-, retshistorie m. v.), og som et eksempel på hvorledes et mindre område indenfor historien kan bibliograferes, foreligger hermed resultatet af to af vore førende amatørheraldikers flid, en totaloversigt over dansk heraldik og danske heraldikers virke.

Som altid, når det drejer sig om håndbøger, bør benytteren omhyggeligt sætte sig ind i forfatterens indledning og derigennem modtage den behørig vejledning. Thi selvom man ved umiddelbart at konstatere, at bindet anfører godt 2500 numre, vil gå ud fra, at rub og stub er medtaget, og at der følgelig intet som helst af blot nogen heraldisk interesse kan findes (respektive burde kunne findes) udenfor denne fortegnelse, viser det sig, at der trods det særdeles omfattende antal arbejder alligevel er et betydeligt mål af selection til stede.

At alt vedrørende dansk heraldik, det være sig fra inden- som udenlandske kilder, er medtaget, ligger i sagens natur; men også dansk litteratur om udenlandsk heraldik er anført, skønt dette i og for sig er et brud på vor bibliografiske tradition; og da det gerne er de samme personer, der har skrevet om det være sig danske som udenlandske emner, turde det for studiet af dansk heraldisk *forskning* være en vinding.

Men et særdeles omfattende materiale er alligevel med hård hånd fjernet fra denne bibliografi; næsten ethvert arbejde om genealogi og personalhistorie rummer gerne et nok så beskedent moment af heraldisk interesse, jfr. således Adelsårbogens talrige plancher med segl og slægtsvåben, eller »Danmarks Kirker«, der redegør for våben i vore kirker. Disse »i sagens natur« selvfølge- lige og velkendte kilder er således ikke medtaget, og i betragtning af, hvor ofte f. ex. adelsårbogens våbenplancher er blevet anvendt til en hård og teoretisk systematik (»det må altså være den pågældende slægts autoriserede våben«) uden hensyn til, at gengivelserne ofte er »konstruerede« (i flere tilfælde har man det indtryk, at udgiverne er gået frem ikke mindst efter æstetiske kriterier), turde denne fremgangsmåde være ikke blot forklarlig, men ligefrem anbefalelsesværdig.

Dermed være ikke sagt, at samleværker er oversete eller kun i ringe omfang anvendt. Da Kulturhistorisk Leksikon for nordisk Middelalder også bringer specialartikler om ikke blot faner, seglpraksis m. m., men f. ex. også om speci-

elle heraldiske figurer og deres anvendelse i nordisk heraldik (Besant, Rose, Gera oma.), har bibliografien flittigt øst heraf, og da enhver benytter af dette storværk ved, hvor vanskeligt det kan være at finde frem til det ønskede opslagsord (at løver i Kulturhistorisk Leksikon skal findes under Lejonhuvud og Lejonansikte, vænner man sig til, men at Dannebrog skal findes under *Baner*, er næppe så ligetil), er den systematiske bibliografi også her en stor hjælp.

I hovedsagen er dens systematik hentet fra Henry Bruun, dvs. Eriksen og Krarup, men dog udpræget »brugervenlig«, idet f. x. et afsnit om kommunevåben er ordnet alfabetisk. Der er naturligvis ikke gjort forsøg på at skelne mellem »god og dårlig« heraldik, endsige give en snæver definition (men naturligvis er der afsnit om disse emner); sigillografi er i betydeligt omfang tilgodeset ligesom flag, nationalsymbolik, ja sågar emblemantik ikke er overset, og endog huskilte og tiggertegn har fundet nåde for udgiverens øjne, der ej heller glemmer nutidens automobilheraldik.

Sluttelig bringes afsnit om heraldikens jura (våbenret m. m.) samt litteratur om litteraturen, oversigter over heraldiske kongresser, samt et lille personalhistorisk afsnit, hvilket leder anmelderen ind på tanken om det ønskelige i at få en fortsættelse a la »Heraldikkens historie i Danmark«. Blandt de ikke få spørgsmål, som rejser sig ved en gennemlæsning af denne håndbog, er identificationen af den flittige pen, der ca. 1918–21 i det forlængst afdøde Aftenposten uge efter uge gennemgik de danske by- og herredsvåben (bibliografiens nr. 1261 og nr. 1269). Thi selvom man naturligvis ikke kan forlange, at værkets forfattere skal påtage sig at afsløre enhver anonym dagbladsskribent, turde alene omfanget af dette forfatterskab kræve en undersøgelse.

Tyndest virker det topografiske afsnit, idet som ovennævnt våben i kirker m. m. skal findes i den lokalhistoriske litteratur; men naturligvis har de ofte diskutererede våbenfriser i f. ex. Sorø og Ringsted kirker fået egne rubrikker.

Intet arbejde er fuldkomment, men dette værks kvalitet turde fremgå af, at anmelderens fejlfinden hidtil indskrænker sig til nr. 2030 (der indleder det kronologiske afsnit *Domme*, hvis ældre del i alt væsentligt er udarbejdet på grundlag af en gennemgang af Kolderup-Rosenvinge), som er et citat fra Erik Arups Danmarkshistorie og ikke anfører dennes kilde, Kinchs Ribe Bys Historie (I s. 285), hvor dokumentet gengives.

Troels Dahlerup

Farvel til Hanserezesse

HANSEREZESSE IV ABTEILUNG (VON 1531 BIS 1560) 2. BAND: 1535 JULI BIS 1537. Hrsg. v. *Hansischen Geschichtsverein*. Bearb. v. Klaus Friedland und Gottfried Wentz (†). Böhlau Verlag Köln Wien 1970 XII, 640 S.

Efter 29 år fik vi påny et bind »Hanserezesse«, og – lad det med det samme være sagt – et bind, der på smukkeste måde føjer sig ind og står mål med den